

ІНДЕКС ЗДОРОВ'Я.
УКРАЇНА

ПРЕС-РЕЛІЗ

29 листопада 2024 року, Київ

Вплив тривалої війни на здоров'я українців та людський капітал країни: Результати дослідження «Індекс Здоров'я. Україна» – 2023

Благодійна фундація «Здорові рішення» презентувала результати дослідження «Індекс здоров'я. Україна» - 2023 та провела обговорення, як війна впливає на самопочуття, стан здоров'я та поведінку українців, а також як ці зміни будуть відобразитися на демографічній ситуації та видозмінювати людський капітал у країні. Партнерами дослідження виступили Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні і Спільний проєкт МОЗ України та Світового Банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (Heal Ukraine)».

Результати дослідження демонструють, що система охорони здоров'я України продовжує адаптуватися до викликів війни. Однак проблеми, такі як високі витрати на ліки, низька обізнаність про профілактику та недостатній рівень психологічної підтримки, потребують нагальної уваги.

Ключові висновки дослідження

Стан здоров'я українців та поведінка, пов'язана зі здоров'ям

- 49,7% українців оцінюють своє здоров'я як «добре» або «дуже добре». Найвищі позитивні оцінки у Рівненській (60,1%) та Івано-Франківській (60%) областях, найнижчі – у Харківській (32,8%).
- Серед чинників впливу на здоров'я найбільш негативно впливає психологічна напруга (59,5% у 2023 році проти 8,9% у 2017 році), шкідливі звички (20,8% у 2023 році проти 2,1% у 2017 році) та неухважність до самого себе (20,3% проти 9,3% у 2017 році).
- Майже 48,5% респондентів відчували проблеми із психічним здоров'ям протягом року, але лише 9,2% з них зверталися за допомогою до фахівців. Найбільшого тиску на психічне здоров'я зазнали опитані в Херсонській (78,7%), Запорізькій (77,1%), Харківській (73,7%), а також Сумській (67,6%) та Одеській (62,9%) областях. Найнижчі показники у Житомирській (27,6%) та Львівській (28%) областях.
- Зросла частка тих, хто повідомив, що має хронічне або довготривале захворювання (41,3% опитаних), найбільше їх у Херсонській (66,4%), Запорізькій (66,2%) та Харківській (65,6%) областях, а найменше - у Кіровоградській (12,5%).

Раннє виявлення захворювань

- Лише 7,8% респондентів змогли назвати три основні симптоми інсульту.
- Протягом останнього року 42,2% населення відвідали стоматолога з профілактичною метою, що більше, ніж у попередні роки.
- Негативне ставлення до вакцинації зростає: зафіксована найменша частка респондентів з позитивним ставленням до вакцинації (64,7%, з них 36,3% «дуже позитивне» і 28,4% — «скоріше позитивне ставлення»). Частка її противників (19,5%, з них 9,5% — «скоріше негативне», а 10,0% «дуже негативне ставлення») є найвищим показником, якщо порівняти з попередніми періодами опитування.
- Самолікування, як і раніше, залишається найпоширенішою практикою поведінки населення в разі хвороби (39,7% опитаних). 28,8% респондентів зверталися у разі хвороби до лікаря первинної ланки, і частка таких респондентів зростає.

Амбулаторна допомога

- Частка пацієнтів, які платили за амбулаторну допомогу із власної кишені під час останнього візиту, зменшилася з 62,6% у 2019 і 55,4% у 2020 р. до 40,8% у 2023 р.
- Поширеність вимушеної відмови від амбулаторної допомоги через брак коштів поступово знижується. 16,0% дорослого населення за останні 12 місяців хворіли, але не відвідували лікаря через брак коштів, проти 24,5% і 19,3% у 2019 і 2020 роках відповідно.
- Протягом 30 днів, що передували інтерв'ю, витрати на амбулаторну допомогу мали 9,1% усіх респондентів. Сукупні витрати на такі послуги (не враховуючи ліки) у середньому склали приблизно 2700 грн, що для тих, хто мав такі витрати, становило майже чверть місячного доходу домогосподарства.
- Найважливішими аспектами для пацієнтів залишаються результативність лікування (74,4%), зрозумілість лікарських пояснень (39,0%) та можливість безоплатного отримання необхідного діагностичного обстеження (37,0%).

Стаціонарна допомога

- Частка тих, хто платив за стаціонарну допомогу, знизилася до 60,1% (найнижчий показник за всі роки дослідження).
- Медіанний розмір витрат на лабораторні послуги та діагностику перевищує значення попередніх років і становить відповідно 700 і 1000 грн.
- Поширеність відмови від госпіталізації через брак коштів поступово знижується. У 2023 році 6,6% дорослого населення відмовилися від госпіталізації з цієї причини.
- Найважливішими аспектами надання стаціонарної допомоги залишаються рівень кваліфікації лікарів (53,6%), ефективність лікування (42,2%), забезпеченість ліками (32,3%) та доступність діагностичних і лабораторних обстежень (32,2%).

Програма «Доступні ліки»

- 21,6% пацієнтів скористалися державною програмою «Доступні ліки», $\frac{3}{4}$ користувачів вважають, що ліки стали доступнішими.
- Брак фінансових ресурсів залишається однією з основних причин неотримання необхідних ліків, про що повідомив кожен другий споживач як амбулаторної, так і стаціонарної допомоги. Найбільш вразливими групами населення в цьому плані є особи віком 60+ (47, 9%) та ВПО (49,9%).
- Сумарні витрати на ліки за останні 30 днів склали в середньому 1540,8 грн - найвищий показник за всі роки дослідження.

Задоволеність медичною допомогою та сприйняття реформ охорони здоров'я

- Високий рівень задоволеності населення медичними послугами – понад 75% опитаних були скоріше або цілком задоволені ними. Найвищий рівень задоволеності педіатрами (82,6%), екстреною допомогою (82,4%) та стоматологією (81,5%).
- Зросла задоволеність кожним із видів послуг, найбільше стаціонарним лікуванням (76,3% у 2023 проти 51,1% у 2020 році) та послугами пологових будинків (79,2% у 2023 проти 59,3% у 2020 році).
- Проблеми системи охорони здоров'я, які найбільше непокоять населення, залишаються незмінними — це висока вартість ліків (56,9% опитаних назвали серед трьох основних проблем) та лікування (37,7%).
- 66,0% опитаних покладають основну відповідальність за роботу закладів охорони здоров'я на Міністра охорони здоров'я, а близько третини (31,0%) вважають відповідальними керівників медичних закладів, головних лікарів. Національну службу здоров'я (НСЗУ) назвали відповідальною п'ята частина (21,0%) респондентів. Приблизно однаково відповідальними, на думку учасників дослідження, є Верховна Рада (18,8%), Президент (18,6%) та голови місцевих громад (18,6%).

«Відновлення людського капіталу в Україні – це не лише виклик, але й можливість для впровадження довгострокових стратегій підтримки здоров'я населення. Це включає інвестиції в систему охорони здоров'я, відновлення закладів, навчання медичних фахівців і формування культури здорового способу життя. Ефективна співпраця між урядом, громадянським суспільством і міжнародними партнерами є ключовою для досягнення цих цілей. Ми також можемо використовувати уроки з міжнародного досвіду роботи у пост-конфліктних зонах, таких як Боснія і Герцеговина чи Руанда, адаптуючи їх до наших реалій. Водночас український досвід вже сьогодні стає корисним для інших країн, що стикаються з подібними викликами війни.» - коментує Тетяна Гавриш, співзасновниця Благодійної фундації «Здорові рішення».

«Війна принесла Україні не лише значні втрати, але й безпрецедентні виклики для системи охорони здоров'я. Зруйновані медичні заклади, фізичні й психологічні травми населення, а також потреба в адаптації до нових реалій потребують комплексного підходу. У той же час, ми бачимо можливості для розвитку: реконструкція закладів, нове медичне обладнання, а також міжнародні проєкти, які допомагають нашим лікарям та медичним сестрам обмінюватися досвідом і розвивати свої навички. Результати «Індексу здоров'я. Україна – 2023» показують, як ці зміни впливають на доступність і якість медичних послуг, а також на поведінку пацієнтів. Це дослідження є важливим орієнтиром для пошуку ефективних рішень та стратегій, які допоможуть зберегти здоров'я нації.» – підкреслює Вікторія Тимошевська, виконавча директорка Благодійної фундації «Здорові рішення».

«Індекс здоров'я. Україна» – щорічне всеукраїнське дослідження, започатковане Міжнародним фондом «Відродження», Київським міжнародним інститутом соціології та Школою охорони здоров'я Національного університету «Кієво-Могилянська академія» в 2016 році. Його мета – визначити фактичний рівень задоволеності громадян України медичною допомогою, фіксувати їхній досвід і поведінку в ситуаціях, пов'язаних із здоров'ям. Відстеження динаміки цих показників дає можливість оцінити вплив медичної реформи на місцях. «Індекс Здоров'я. Україна» розроблений за прикладом Європейського індексу споживачів охорони здоров'я, який порівнює системи охорони здоров'я країн ЄС та допомагає визначити найоптимальніший шлях для їхнього розвитку.

Сайт проекту «Індекс здоров'я. Україна»: healthindex.com.ua

Долучайтеся до нас на Facebook: facebook.com/HealthIndex.Ukraine